

te komen, zelf in hun melaatsheid in moest gaan en hun vreeslijk lot moest deelen. En zoo is de Zoon Gods tot ons gekomen, in ons verwakt en ontdeeld geslacht ingedrongen, en toog hij, om ons van ellende te verlossen, het kleed van onze ellende aan.

Daarom is dat aannemen van ons vleesch, van ons lichaam, niet bijkomstig, maar legt de Schrift er telkens nadruk op. „Hij heeft onze zonden in zijn lichaam gedragen op het hout.“ Reeds van de harp van den Palmist weerklonk het: „Gij hebt mij het lichaam toeverleend.“ De verlossers, „zijn geheiligd door de offerande des lichaams van Jezus.“ „Des vleesch en des bloeds die kinderens is hij deelachtig geweest.“ In zijn stervensnacht sprak u Heiland: „Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt.“ Van den „tempel zijn lichaams“ voorziet Jezus en het afbreken in het weer opgericht worden. En na zijn verrijzenis nam hij den vinger van Thomas, en deed hem de wonde voelen, hem toegebracht in 't lichaam.

En dat moest zoo. Engelen zijn enkel geesten. Om menschen schep God ziel en lichaam. Een innerlijk en uiterlijk bestaan te hebben, is onzes wezens aard. Niet nu alleen, maar eeuwig. En óók, in het lichaam rees de zonde op, en aller eerst in ons uitwendig bestaan naderde ons de vreeslijke vloek. Redding buiten ons lichaam om was alsoo ondenkbaar. Immanuel die ons verlosser zou, moest dies des vleesch en des bloeds der kinderens deelachtig worden. Toenadering in den geest, nadering tot onze ziel, was er ook in het Oude Verbond geweest. Maar dit alles was niet dan voorspel. Het was de redding zelf, het was het wezenlijke en werkelijke nog niet. En daarom moest Jezus' verschijning niet enkel met lijdens eindigen, maar aanstonds met lijdens beginnen. Het Woord werd vleesch. En het kindeke lag in doeken geworden in de kribbe. Niet in 's konings paleis, maar in den stal van een Bethlehemse herberg.

Reeds in dat lijdens, in dat aannemen van onze ingezonden natuur en van de armoede des levens, ging u Jezus in om u te wettigen. Niet dat hij de krankheid leed, die wij soms lijden. Zonde en krankheid bleven van Hem gewerd. Maar wel ging hij in de nooden des levens in. Het kleed is om der zonde wil, en het kleed des menschen heeft ook u Jezus aangelegd, tot men het hem op Golgotha uittoog. Hem heeft vermoordheid vervolg, hongers gekweld, dorst gepijnigd. En al de jaren zijns levens op aarde diest hij het lichaam der heerlijkheid dat zijns had moeten wezen, om zich te voegen in het lichaam van lagere orde, het lichaam van onze vernedering. Dat lichaam zelf is hem één lijdens geweest. Op Thabor blonk even de heerlijkheid door. Maar straks week de glans en hernam de doofheid der vernedering de overhand. Tot het eerst na het Kruis, door den dood, tot de verheerlijking kwam.

Neen, het lijdens ving niet eerst aan, toen hij Gethsemane binnentrad. „Al de dagen zijns levens“ heeft hij om onzen wil het lijdens gedragen. En wederlied voor zijn Goddelijke liefde moet u ook in dit lijdens met u menscheijk medegevoel doen indringen. Ge moet verstaan wat het is voor een Koningzoon, dragende het slavenkleed in de wildernis dezer wereld te verkeerden.

De vossen hebben holen en de vogelen des hemels hun nest, maar de Zoon des menschen had niet waar Hij zijn hoofd zou nederleggen. Geen plek, geen stuk van Palestina's heilige erve kon hij zijns noemen. Er was geen eigen bestaan, waarop hij teerde. Van gegeven goed heeft u Heiland, als een bedelaarskind onder menschen, geleefd.

Hij kwam niet voor de hoogen alleen, maar ook, ja vooral, voor de kleinen der aarde. En tot in hun armoede is hij ingegaan. In hun sober lot heeft hij gedeeld.

De ziel was en bleef groot, en zoek nimmer in. De geest schitterde in hem al de dagen zijns levens. Maar voor het vleesch, naar het lichaam, waarin hij zich aan ons geslacht aansloot, was hij „de wortel uit een dorre aarde.“ Hij had „geen gedaante noch heerlijkheid.“ Hij was „veracht en als de onwaardige onder de menschen.“

En was zoo dat zijn in het vernederd lichaam op zichzelf één lijdens al de dagen zijns levens, overmits nimmer, nooit, één oogenblik het besef, het klare bewustzijn van de heerlijkheid die hem toekwam, hem verliet, dat lichaam is meer nog het instrument geworden van het lijdens, dat menscheijk boosheid hem zou aandoen.

Aan zijn geest kon de boosheid niet raken, tot zijn ziel had de boosheid geen toegang, maar het lichaam kon de menscheijk boosheid aantasten. Door dat lichaam hadden die kwaad wonden, wat op u Heiland. En wat smart is er, die ze aan dat lichaam hebben gespaard, wat kwelling die ze aan dat lichaam niet hebben aangedaan!

Met steenen hebben ze naar hem geworpen om hem te treffen en te doden. Banden hebben ze hem bij de poorte van Gethsemane aangelegd. Ze hebben met hun giftig speeksel hem gespoogen om het gelaat. Ze hebben de ruwe hand opgeheven, en hun vuistslagen op hem doen neerkomen. Ze hebben hem het spietkleed omgehangen, wreed hem de kroon van doornen in het hoofd gedrukt, en hem in soldaten overmoed gesard en getergd. Ze hebben hem gebonden aan den geespaal en striemend het geesekkoord op zijn ontblooten rug doen neerkomen. Zijn gewaad hebben ze hem uitgetogen. Hem uitgestrekt tegen den kruispaal. En toen hebben ze de ijzeren pinnen hem gedreven door hand en door voet. Om zelfs, toen hij gestorven was, hem nog met een speerstoet in de zijde het heilig lichaam te verwonden.

Overdrijving schandte, en erkend moet, dat er onder de wolke van getuigen mannen en vrouwen zijn geweest, die nog bitterder en wreeder getoetert en gepijnigd zijn. Of leest ge niet in den Hebreërbrief van heiligen onder het Oud Verbond, die in stukken zijn gezaagd en gesteenigd, en spreekt u martelaarslot niet van een sterven in de vlammen des vuurs?

De kruisdoof was onnoemelijk wreed, maar er is nog wreeder! En toch leeft ge buiten u Heiland, en leeft ge niet in zijn leven en in zijn lijdens met, zoo ge daarom den dood op het kruis onderschat. Of voelt ge dan het onmetelijke verschil niet tusschen het lijdens van den ongelovigen ruwet, en de smarten, uitgestaan door het overgevoelige van een teeder gestelt? En bij wien was dat teeder gevoelige lijnen ontwikkeld dan bij den Zoon des menschen? Moest hem elke ruwet niet nog heel anders treffen dan een Barabbas? Moest het innerlijke van zijn wesen hem elke aantasting van zijn lichaam niet dubbel smartelijk doen gevoelen? En zult ge dan zeggen, dat ge het lijdens van

u Heiland verstaat, zoo ge met die dubbele trefkans van de boosheid die hem aangreep, niet rekent?

Had hij niet het vleesch en bloed der kinderen aangenomen, heel dat bittere stuk uit zijn lijdens ware hem gespaard geworden. En ware hij niet Gods eigen Zoon geweest, nooit zou met dubbele pijn dat lichaamslijden doorworsteld zijn.

Maar Immanuel zocht u. U in uw menscheijk aanzijn. In uw menscheijk aanzijn, gelijk God 't naar ziel en lichaam schiep. En daarom trad hij niet terug, maar is 't Woord vleesch geworden, met al de bittere gevolgen des lijdens die dat vleesch worden na zich sleepte.

Naar ziel en lichaam wilde hij u redden, om eens ook u vernederd lichaam aan zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig te doen worden.

En daarom ging hij in u vernederd lichaam in, en leed wat in dat vernederd lichaam moest geleden worden.

Och, of dan, zoo roept de apostel uit, die trouws Heiland door al Gods kinderen ook in hun lichaam mocht verheerlijkt worden!

Amsterdam, 8 Maart 1907.

Het lot van onze stamverwanten in Zuid-Afrika blijft ons Nederlandsche volk nauw aan het hart gaan. Al zijn Transvaal en Oranje Vrijstaat Engelse koloniën geworden, de bevolking blijft toch door bloed en taalverwantschap nauw aan ons verbonden, en de afloop der eerste verkiezingen voor het Transvaalse parlement is ook in ons land met hartelijke blijdschap begroet. Trouw aan de belofte bij de vredes-onderhandelingen geschonken, heeft de Engelse regering aan Transvaal een eigen constitutie gegeven, waardoor het ophefde een geheel van de Kaap afhangende kolonie te zijn en een eigen regering kiezen mocht. Niet zonder spanning werd de uitslag der eerste verkiezingen tegemoet gezien. De zware slagen aan de Boerenbevolking in den oorlog toegelaten, en de immigratie van de Engelse kolonisten, door de Kaapsche regering sterk in de hand gewerkt, deden vreesden, dat het boerenelement het onderspit delven zou.

Geluklijk is die vrees beschaamd geworden. De boerenpartij, blijkbaar gesteund door een deel der Engelse bevolking, heeft een schitterende overwinning behaald. Van de 69 leden, die de Wetgevende vergadering telt, behooren 37 tot de Volkspartij, die daarmede over de absolute meerderheid beschikt, terwijl de ultra-Engelsgezinde partij, de progressieven, het niet verder dan tot 21 leden bracht.

Aan die overwinning bij de stembus behaald is het te danken, dat het eerste ministerie, dat in Transvaal optreedt, onder leiding van den dapperen Botha staat, die het volle vertrouwen der boerenbevolking geniet. Met dien uitslag wenschen we onze broeders in Zuid Afrika van harte geluk. Er mag aan die blijdschap een schaduwrijke verbonden zijn, omdat het Kaapsche gouvernement in den Wetgevenden Raad de meerderheid aan de progressieven schonk, maar de eigenlijke actie gaat toch van de Wetgevende vergadering uit, en het ministerie-Botha zal, enerzijds loyaal tegenover Engeland als suzeren, toch van de andere zijde niets nalaten, wat strekken kan om de Boerenbevolking weer tot krachtige ontwikkeling te brengen.

Het meest betreuren we, dat de Volkspartij, om deze overwinning te behalen, twee niet onbelangrijke concessies aan de Engelsen heeft moeten doen. Aan de Engelse taal werd officieel boven de Nederlandse de voorkeur geschonken, en wat nog erger is, de gesubsidieerde vrije school werd prijs gegeven voor de algemeene Staatsschool. Vooral het laatste offer schijnt ons zeer bedenkelijk toe. Toch hopen we, dat de vrije school, zij het dan al zonder Staats-subsidie, het ideaal onzer broeders blijven zal. De school beheerscht de toekomst van het volk, en de Vrije school alleen biedt waarborg, dat het Calvinistisch karakter van het volk niet zal worden uitgewischt.

Ook in dorre cijfers ligt soms een wel-sprekende taal.

Mogen we daarom uit een onzer kleinere Kerken eens meedeelen, wat daar jaarlijks wordt bijgebracht voor Armen en Kerk? Voor de Armen werd geconlecteerd f 3056.99; voor de Kerk kwam aan contributie en collecten in f 5957.64; terwijl bovendien voor andere doeleinden nog geconlecteerd werd f 776.38.

Te naem maakt dat dus een bedrag van f 9780.91.

Het ziental deze gemeente bedroeg op 31 December 1906, 1019 leden, waarvan 503 belijdende leden waren en 516 doop-leden. Bijgevoegd werd per hoofd ongeveer f 10 opgebracht. Rekent men nu, dat de doopleden voor het overgrote deel kinderen zijn, die nog geen eigen inkomen hebben, en dat ook van de belijdende leden ongeveer de helft bestaat uit vrouwen, voor welke de man te betalen heeft, dan blijkt, dat elk gezinshoofd voor de Kerk en de Armen jaarlijks f 40 had bij te dragen.

Toonen deze cijfers niet, tot welk een over-vlaardigheid de gemeente in staat is, wanneer ze vrij is gemaakt van staatsbanden? En stel daartegenover nu eens het bericht, dat deze dagen in de pers de ronde deed aangaande Leiden:

Door de gemeente-commissie van het Nederl. Herv. Kerkgenootschap was bij den Raad van Leiden ingediend een verzoek om toekening van een subsidie uit de gemeentekas in de kosten van restauratie der Pieterskerk, geraamd op f 163,000 gedurende 20 jaren af f 1000 'sjaars. Particulieren (leden van het kerkgenootschap), zouden in de kosten bijdragen f 500 'sjaars.

B. en W. zijn echter van oordeel, dat in de eerste plaats op de leden der kerk de zorg rust voor een behoorlijke bijdrage in de kosten, minstens voor een som van f 1000 'sjaars. B. en W. velden dus den Raad voor, uit de gemeente-kas gedurende 20 jaren f 500 in de restauratie-kosten bij te dragen, mits gedurende dat tijd-

vak van particuliere zijden minstens f 1000 werd toegekend. In den zin van dit praedict van B. en W. werd beschikt.

Ook in Utrecht worstelt men zoo met geldgebrek, dat Dr. Gunning, zij het dan ook ironisch, reeds voorstelde om de Domkerk voor een miljoen aan de Roomschen te verkoopen, omdat de gemeente toch niet in staat bleek, dit prachtig monument van bouwkunst voor verval te bewaren.

Schier overal moet Rijk of Gemeente bijspringen om de Kerkgebouwen te restaureren. Natuurlijk geschiedt dit dan onder het voorgeven, dat die gebouwen historische monumenten zijn, die een hooge kunst-waarde bezitten. Maar feltelijk komt het er toch op neer, dat de Hervormde Kerk een aalmoes ontvangt om haar kerkgebouwen in goeden staat te houden; een aalmoes uit de beurzen van roomschen, gereformeerden, joden en ongelovigen genomen.

En dat is nog het ergste niet.

Maar deze Hervormde Kerk, die jaarlijks anderhalf miljoen gulden subsidie uit de Staatskas krijgt voor haar predikantstracemen, is zelfs niet in staat uit collecten en vrijwillige bijdragen voor het ontbrekende te zorgen, en moet door kerkelijke belasting te heffen, met behulp van den kantonrechter gefind, het tekort zoeken goed te maken. Blijkt dan hieruit niet, hoe verlamdend, ontziend, alle energiedovend zulk een staatsubsidie werkt, en mogen we niet dankbaar zijn, dat in onze kerken het heilige beginsel der liefde tot zulke offers in staat stelt?

De vervulling van de vacature-Gooszen trekt in de kerkelijke wereld in niet geringe mate de aandacht.

Leiden was van ouds het bolwerk der moderne theologie. De benoeming van den hoogleraar Gunning, wiens heengaan door zijn leerlingen zoo diep betreurd werd, schoot de eerste breuse in deze vesting. Maar deze benoeming, evenals die van Prof. Chantepie de la Saussaye, was niet aan de Kerk, maar aan des Staat te danken. En de Kerkelijke hoogleraren te Leiden kunnen heusch niet bogen op het etiket van orthodoxie.

Nu de Synode „om“ is en diensgevolge ook de kerkelijke Commissie, die voor de benoeming de voordracht doet, ten meer orthodoxe kleur kreeg, richtte het Hoofdbestuur der Confessionele Vereeniging zich daarom tot deze Commissie, met verzoek, op de voordracht ook personen te brengen, die „van harte instemmen met de belijdenis onzer Kerk“.

Dit verzoek is zeker zwak. Indien de Confessionele Vereeniging met nadruk er op gewezen had, dat op zulk een voordracht alleen mannen mochten voorkomen, die de belijdenis onderschreven, dan zou het juiste standpunt zijn ingenomen. Thans verzoekt ze alleen, dat op de voordracht „namen van mannen als bovenbedoeld, niet (mochten) worden gemist“. Met andere woorden, als de Commissie maar zorgt, dat op de voordracht ook een orthodoxe voorkomt, is het al wel.

De Commissie heeft met dit verlangen blijkbaar rekening gehouden. Op haar voordracht staan alphabetisch: Dr. Kromsigt, Dr. Meulenbelt en Dr. Van Nes. Een Gereformeerde en twee ethisch-gezinde predikanten. Uit dit drietal zal de Synode een keuze moeten doen. Van de saamstelling der Synode zal het wel afhangen, wie van de heeren den professoralen zetel innemen zal.

Voor het feit, dat de Synodale Commissie voor het eerst een Gereformeerde op de voordracht plaatste, kan men niet anders dan dankbaar zijn. Het toont, dat zelfs in de hoogste hiërarchische kringen toch allengs het besef doordrongt, dat de Gereformeerden niet langer als quantiteit negligeable te beschouwen zijn. En de modernen en Groeningers ontbreken op deze voordracht geheel.

De modernen verliezen zoo al meer terrein. We zijn benieuwd wat de Hervorming van deze voordracht zeggen zal.

De indruk, dien de persreporters ons hadden gegeven, alsof bij de ontzettende ramp op den Hoek van Holland, alleen de Roomsche kerk geestelijke hulp had geboden, schijnt onjuist te zijn geweest.

Van verschillende zijden worden ons brieven toegezonden, waarin tegen die voorstelling geprotesteerd wordt. Al laat de ruimte van ons blad niet toe, deze stukken in hun geheel omvang op te nemen, toch willen we gaarne aan den zakelijke inhoud van deze protesten recht laten wedervaren. Volgens hetgeen men ons mededeelt, konden de predikanten van 's-Gravensande niet aanwezig zijn, omdat de een ziek was, de ander een begrafenis in Friesland bijwoonde. De Hervormde predikant van Hoek van Holland, Ds. Ruijsch van Dugteren, heeft echter terstond geestelijke hulp geboden en is van Donderdagmorgen tot Maandag voortdurend en aan het station en in de rouwzaal geweest, om de familieleden te ontvangen en te troosten. Ook de Gereformeerde predikant, Ds. J. van Haeringen Kzn., die op den dag van de schipbreuk toevallig afwezig was, is nog dienselfden dag weergekeerd om te helpen en te troosten. Beide predikanten hebben beurtelings ook de geredden bezocht en met hen gesproken en gebeden. De autoriteiten hebben daarbij met bijzondere voorkomendheid den predikanten toegang tot de geredden en de familieleden verleend.

We behoeven wel niet te zeggen, dat deze mededeelingen, die uit volkomen geloofwaardige bron ons geworden, ons met blijdschap vervuld hebben. Het blijkt daaruit, dat onze indruk, uit de persverslagen opgevallen, metterdaad onjuist is geweest, en de Hervormde en Gereformeerde predikanten niet minder dan de Roomsche pastoor zich beijverd hebben, om bij deze ramp hulp en troost te brengen.

Genadeverbond en zelfonderzoek.

XX.

Zoo blijft dus als eenige tekst uit het Nieuwe Testament, waarop de voorstanders der volkskerk zich met eenigen schijn van recht beroepen kunnen, het doopbevel van Christus in Matth. 28: 19:

„Gaaf heen, onderwijst al de volken, hen doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb“.

Om dit bewijs nog sterker te maken wijst men er op, dat onze vertaling minder juist is. Het woord, dat onze overzetters hebben weergegeven door *onderwijst* te tekenen eigenlijk: *maakt tot mijne discipelen*. Het oorspronkelijke woord *matheteuon* van *mathetes* discipel afgeleid, komt in het Nieuwe Testament slechts viermaal voor, drie maal bij Mattheus en eenmaal in de Handelingen der Apostelen. Tweemaal hebben onze Statenvertalers het letterlijk weergegeven door *tot discipelen maken of discipelen zijn*; zoo in Matth. 27: 57 waar van Jozef van Arimathea gezegd wordt, dat hij „een discipel van Jezus was“, en Hand. 14: 31 waar staat dat „de apostelen in die stad het evangelie verkondigden en vele discipelen gemaakt hebben“. Op beide plaatsen zou de vertaling *onderwijzen* geen zin hebben gehad. En ook op de derde plaats Matth. 13: 52, waar onze overzetters het woord *onderwijzen* gebruiken, verdient de vertaling *tot discipelen gemaakt*, toch de voorkeur. Er is daar sprake van den schriftgeleerde, die uit zijn schat onde en nieuwe dingen te voorschijn brengt, nadat hij eerst *onderwezen* of liever *een discipel geworden* is van het Koninkrijk der hemelen.

De juistheid dezer opmerking wordt voetspoots toegegeven. Reeds onze oude Gereformeerde exegeten hebben dezelfde opmerking gemaakt, en alle nieuwe uitleggers zijn het hiermede eens. Onze Staten-overzetters, die zich aan de Vulgata aansloten, waren hier minder nauwkeurig. Er staat letterlijk: *Gaat hen, maakt alle volkeren tot mijne discipelen*.

Geheel anders echter staat het met de exegese, die de voorstanders der volkskerk nieraan verbinden. Volgens hen zou Christus hier aan zijn Apostelen bevelen, niet om degenen, die door de prediking tot geloof gekomen zijn, te doopen, maar om *devolken* in hun geheel, als eenheid gedacht, tot zijn discipelen te maken, te kerstenen. Dit kerstenen van de volken zou dan moeten geschieden door de volken eerst massaal te doopen (hen doopende) om daarna deze doopte volken te onderwijzen in de Christelijke religie (hen leerende alles te onderhouden). De volgorde zou dus niet deze zijn, dat de volken eerst *onderwezen* moesten worden in de Christelijke religie en daarna *gedoopt*, maar juist omgekeerd. De doop zou voorop moeten gaan om het volk te kerstenen, en daarna zou de onderwijzing moeten volgen. Voor die opvatting meenen ze nog te meer steun te vinden in het feit, dat in verschillende oude handschriften van het N. Testament niet staat: *hen doopende en hen leerende*, als twee gelijktijdige handelingen, die geoordeeld zijn, maar *hen gedoopt hebbende* (baptisantes) zoodat de doop hier uitdrukkelijk vóór het leeren zou gesteld worden. Zoo vindt men dan in dit doopbevel heel de idee der volkskerk terug. Tot Christus moet gebracht worden het volk als volk (maakt de volken tot mijne discipelen) en dit moet geschieden door eerst het geheele volk te doopen en aldus in de Christelijke Kerk in te lijven, en daarna dat gedoopte volk te leeren Christus' geboden te onderhouden.

Is deze opvatting van het doopbevel juist, dan is de zaak metterdaad uitgemak. Wat de Koning der Kerk gebiedt moet onvoorwaardelijk worden gehoorzaamd. Voor Zijn woord zwicht alle tegenspraak. We kunnen dan ook volkomen begrijpen, hoe sterk de voorstanders der volkskerk met deze exegese wanen te staan. Alleen, wie het zoo opvat, moet dan ook den moed hebben ronduit te verklaren, dat de Belijdenis onzer Kerk op dit punt fel gaat. Wanneer onze Geloofsbelijdenis, onze Catechismus en ons Doopformulier uitdrukkelijk zeggen, dat de doop alleen toekomt aan de geloovigen en hun zaad, dan is dit in strijd met het doopbevel. En elke Christelijke kerk, die bij haar zendingsarbeid onder de heidenen niet begint met alles te doopen, wat ten doop zich aanbiedt, maar eerst van den doopcandidaat een belijdenis des geloofs verlangt, handelt dan tegen het woord van Christus.

En dat niet alleen, maar ook de Apostelen van Christus zelf hebben van dit doopbevel dan niets begrepen. Niet één hunner is met zulk een „volksdoop“ begonnen, om daarna die gedoopten tot discipelen van Christus te maken door hen te onderwijzen. Noch in de Handelingen noch in de Brieven der Apostelen vindt men daarvan ook maar het geringste spoor. Ze beginnen juist omgekeerd met eerst te onderwijzen door de prediking des Evangelies. Voorzover dat Evangelie wordt aangenomen, en men belijdt in Christus te gelooven, wordt de doop bediend. De geloovigen worden gedoopt met hun huisgezin. Van een „volksdoop“ weet het Nieuwe Testament niet af. En de jammerlijke uitvlucht, die men gewoonlijk aanvoert, dat dit doopbevel niet voor de Apostelen gold, die zendingsarbeid te verrichten hadden onder heidensche volken, maar wel voor ons, die leven onder een gekerstend volk, stuit af op de duidelijke woorden van Christus. Hij spreekt niet tot ons in de eerste plaats, maar tot zijn Apostelen: „Hij gelaat hen „de volken tot zijn discipelen te maken“, dus te kerstenen, en als Hij hun bevelend den gedoopten te leeren alles te onderhouden „wat Ik u geboden heb“, dan kan

dit woord in strikten zin zelfs alleen van de Apostelen worden verstaan. Geen predikant heeft rechtstreeks van Christus deze geboden ontvangen. Alleen de Apostelen hebben Zijn Woord met hun eigen oer beluisterd en het aan de Kerk aller eeuwen overgeleverd.

En wat nog erger is, niet alleen de Apostelen hebben dan lijnrecht in strijd met Christus' bevel gehandeld, maar ook Hij zelf, die de *Waarheid* is, komt dan met zichzelf in tegenspraak. In Marcus 16: 15, 16 zegt diezelfde Christus toch tot zijne discipelen: „Gaaf heen in de geheele wereld, predikt het Evangelie aan alle creaturen. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden“. Voorop gaat hier dus het bevel om te *prediken*; daarna wordt gesproken over het *gelofte*, dat door die prediking ontstaat; en eerst in de laatste plaats komt de doop, die de belofte Gods aan den geloovige bevestigd. Precies de omgekeerde volgorde dus van wat men uit Matth. 28 meende te kunnen afleiden.

Hiermede is deze opvatting van Matth. 28 dan ook reeds voor goed veroordeeld. De Schrift kan niet met zichzelf in strijd zijn. Wie aan het doopbevel in Matth. 28 een bedoeling toeschrijft, die niet met de praktijk der Apostelen en met Christus' eigen woorden in onoverzoenlijke strijd is, toont reeds daarmede, dat deze opvatting niet deugt. Niet wij hebben onze meeningen en opvattingen aan de Schrift op te dringen, maar we hebben het Goddelijk gezag der Schrift ook daarin te handhaven, dat de Schrift zelf de Schrift ons verklaren moet.

We aarzelen daarom geen oogenblik met u te spreken, dat deze exegese, die ten deele ook wel bij enkele latere Gereformeerde schrijvers zooals Gomar e. a. gevonden wordt met het doel om het god recht van den kinderdoop tegenover de Doopsgezinden te handhaven, niet deugt. Wanneer de Anabaptisten op grond van Marc. 16: 15, 16 volhielden, dat de kinderdoop ongeoorloofd was, omdat aan den doop prediking en geloof vooraf moeten gaan, beriepen deze polemisten zich op het doopbevel in Matth. 28, omdat daar juist omgekeerd staat: doopt eerst en onderwijst daarna de gedoopten. Toch voel ieder wel, waarom deze verduidelijking niet deugt. Indien dat de regel is voor den doop, dan geldt die regel niet alleen voor de kinderen, maar evenveel voor de volwassenen. In Matth. 28 wordt toch niet van den kinderdoop maar van den doop in het algemeen gesproken. En waar alle Gereformeerden bij de volwassenen erkennen, dat aan den doop onderwijzing vooraf moet gaan, kan het doopbevel niet aldus worden verklaard. De polemiek leidde hier tot een valsche exegese. Het goed recht van den kinderdoop steunt niet op Matth. 28, waar over den kinderdoop niet gesproken wordt, maar op geheel andere gronden. Calvijn, die veel te nuchter en te gezond exegete was, om zich met dergelijke uitvluchten te behelpen, wil van deze opvatting dat ook niets weten. „Christus beveelt hier te doopen, zegt hij, *die onder het Evangelie zich hebben gevoegd, en belijden hebben*, dat *ze Christus discipelen zijn*“, waarbij hij verwijst naar Marc. 16: 16. En het goed recht van den kinderdoop leidt hij daarna af niet uit de volgorde: doopen en onderwijzen, of uit het bevel om de volkeren te doopen in hun geheel, maar uit de belofte des verbonds aan Abraham geschied; een belofte die niet alleen Abraham en zijn zaad gold, maar ook het zaad van hen „die door het geloof in de Kerk zijn ingelijfd“.

De beste uitleggers uit onzen tijd verwerpen deze uitlegging dan ook eenparig. STRACK en ZÖCKLER in hun *Kursglossar Kommentar* 1897 p. 207, merken terecht op: „*pari passu* als Aoristus naast het praesens *didachontes* wijst aan, dat het doopen een handeling is, die slechts éénmaal geschied kan, terwijl het *leeren* een voortdurende handeling is. De volgorde der beide deelwoorden gebiedt volstrekt niet den aanvang met den doop te maken. De doop wordt hier alleen als een door Christus verordende instelling voorgesteld“. Evenzo schrijft TH. ZAHN in zijn *Kommentar zum Neuen Testament*, Das Evang. des Matthaeus, 1903, p. 712: „het behoeft hier niet uitdrukkelijk gezegd te worden, dat de prediking van het Evangelie het wezenlijkste middel is om iemand tot een discipel van Christus te „maken“. Daaruit verklaart hij, dat Christus hier niet afzonderlijk over de prediking, die aan den doop vooraf gaat, sprak. Ook Dr. PAUL SCHAAN, *Commentar über das Ev. des h. Matthaeus* 1879, een roomsche exeget, wiens oordeel hier te meer waarde heeft, omdat de Roomsche Kerk een heel andere opvatting van den doop heeft, verklaart op p. 558: „Over den modus quo, de wijze waarop de doop bediend moet worden, zegt Christus hier niets; alleen wordt de doop als *conditio sine qua non* hier voorgesteld. *Didachon* beteekent hier evenals in Matth. 13: 32 en Act. 14: 21 *tot discipelen maken*, wat een voorafgaand onderwijzen (Mc. 16: 15) veronderstelt“.

Leestafel.

Da. G. Wisse Jr., Gereformerd predikant. *Dee dat tot dat Hij komt*. Een praktische verhandeling over het godvruchtig Avondmaal. Uitgave van J. H. Bos, Kampen.

„Da. Wisse als asceticus“ — wanneer ik dit als opschrift plaats boven deze mijn bespreking van zijn boek, verzoek ik mijn lezers wel te letten op het verschil tusschen een asceticus en een ascet. Bij een „ascet“ toch zullen de meeste knippen, zool niet aan een kluisenaar, dan toch aan een monnik denken, en wel aan een wiens lichaam door vasten en nachtwaken en zelfkastijding zoo gemortificeerd is, dat de ziel er nog wel in, maar toch reeds los is van het tijdelijk aardische, niet meer begeert naar, niet meer hechtend aan de goederen des levens, opgaande in de contemplatie, dood voor het bedrijvig leven.

Maar een ascet. Een asceticus — een woord dat — een daer met „ot hangt — van de „staan wij de „door de godsvr bevordert, wordt. Ook onder onze „zijn er zulke ascet schrijvers“, welks veel meer dan n lezen, waren zulk

Wie nu, op d ticus“ en een „as ik, Da. G. Wisse, gehoord en van „hoofd opschrijft d verward, alled er gebeurd“.

Wie zich toch gen indrukken, geen negen jaren reformeerden pre uiterlijk en van „zijn, tot in het t gedegaard man met zijn charme er op grond van voegen, ook door van prediken; n pende activiteit e zelfgevoel, als knend „lezer“ ov wetenschappelijke handig debat e gandiist voor anti prostitutiebeweging anti-socialisme, o levens, ook buit wegend, — egn dien heeft d „be met het onder i Voor sommige op de hoogte m nienaten en van van den levensv voor 'n specifiek zal dit eer het te om met Da. W. maken.

Voor anderen zwar kunnen zijf. Wees als Da. verlichte rechtin wandel, maar w andere wat hij is, nog altoos mens van u over zoo het Avondmaalvi opzien.

Ik zou het be op grond van z boek van Da. W. Op het gebied „de praktijk van l onderdeelen, besta een vrij omvang is, ook zonder i toch een uitnem duidelijk voor le dacht het portre Johannes Hoornbe sterven hoogleera

Zoo niets van e Welnu, ook Da, auctel heeft, toen een goed asceticus

„De bedoeling v ik in zijn voorle de leer, als wel over zenige wenken ter Metterdaad geel tingswaardige wen Het boek beva het eerste: Op l leiding vormt. Dit hoofdstuk van de tien.

Gelijk er een schilderkunst, zoo en schrijven kan. Nu schrijft de hoofdstuk over d pelgrim en bepaal drink in buidel e pelgrimialied“. Ik hem dit nu zoo sou hebben gem swart op wit voi deze vier dingen s pelgrim“ toch bed

Eger wordt het Heidelbergse (ongezochte voorste vinden“. Alzo een „on reeds een voor m twee begrippen i van den staf, w buidel en flesch, lied, — wat mij o hrengt.

Zoo iets acht ik bepaald een ongel Het bederft u. Dan, ik laat die „ik toch geen ka is te knopen, nu m bedoeling te onde zetting“ van „le Heidelbergse (metaphor sien.

Doch nu komt l Dit kostelijk le wep des geloofs is, schrijft Da. W. Stremmen, dat „en lsten in den zetting van de Y geeft eindelijk en dat is het *prigim*.

Nog eens, zulk zeggen, maar als t ze ook te schrij niet al te vluchtig en verzuft, dat Da. Wisse, niet n ik geef den sch om bij een volgen dezen: passus ov van een pelgrim“.

Toch late m lukkige eerste bo niet afschrikken. In de negen vo Goeda geboden.

De Heilige en hoofdstuk, sei in van het Avondma uiteen. Alleen trof tige en daarbij v neening: „In der

leen van de
in predikant
deze gebu-
elen hebben
beluisterd
vergeleerd,
alleen de
it in strijd
maar ook
met dan met
s 16: 15, 16
t zijne dis-
zele wereld,
creatures,
redooft zal
p gaar hier
w; daarna
p, dat door
erit in de
e de belofte
elt. Precies
in wat men
en afleiden
in Matth. 28
redeld. De
strijd zijn.
th. 28 een
de praktijk
de praktijk
woort reeds
toont deugt.
n en opvat-
ngen, maar
der Schrift
de Schrift
et.
blik met uit
in deele ook
de schrijvers
wordt met
kinderdoop
handhaven,
en op grond
len, op grond
dat de om-
dat aan
moet zich
omdat daar
et onder-
Toch voert
niet deugt.
p, dan geldt
deren, maar
a Matth. 28
p, maar van
en waar
assenen er-
nderwijning
pbevel niet
miek leidde
goed recht
op Matth.
het gespro-
re gronden,
gezend ex-
uitvluchten
vatting dan
elt hier te
t Evangelie
len hebben,
waarbij hij
het goed
hij daarna
en onder-
volken te
de belofte
schied; een
en zijn zaad
n, die door
tijd.
zij verwer-
ceparig.
rgefaster
en terecht
naast het
i, dat het
its éénmaal
een voort-
der beide
niet den
6. De doop
ristus ver-
Evenzo
entuur aan
Matthaeus,
et uitdruk-
prediking
ste middel
n Christus
t hij, dat
over de
oraaf gaat,
dmmant
1879, een
el hier te
Roomsche
g van den
3: "Over
de doop
ristus hier
s conditio
ndy, riet
13: 52
n, wat een
15) ver-

Maar een asceticus is heel wat anders.
Een asceticus is een kenner van de ascetiek
— een woord dat wij uit het Grieks hebben
— en dat met „oefenen“, „sich oefenen“, „as-
samt“ — van de beoefening. Hieronder ver-
staan wij de leer van de middelen waar-
door de godsvrucht of de godzaligheid wordt
bevoord, wordt gesterkt.
Ook onder onze oude gereformeerde Theologen
zijn er zulke ascetici geweest. Vele der „oude
schrijvers“, welke, nog niet zo lang geleden,
meer dan nu, onder het volk werden ge-
lezen, waren zulke ascetici.
Wie nu, op dit verschil tusschen een „asce-
ticus“ en een „ascet“ niet lette, en even als
ik, Dr. G. Wiss, Jr. gezien en gesproken, hem
gehoord en van hem gehoord heeft, zou, in
mijn opschrift den asceticus met den ascet
verwarren, allicht verwonderd vragen: wat is
er gebeurd?
Wie zich toch, uit de van hem ontvan-
gen indrukken, van dezen jeugdigen, nog
geen negen jaren in het ambt staanden ge-
reformeerden predikant, met zijn welgedaan
nuttelijk en van levenslust tintelend oog; met
zijn, tot in het toilet toe, op de wijze van een
gedegeeerd man van onzen tijd, zich voordoet;
met zijn charmeerende oratorische en, laat mij
er op grond van eigen ervaring, terstond bij
voegen, ook door wat hij zegt, weglepende wijze
van prediken; met zijn in nimmer veralgeme-
nende activiteit en zelfs letwat luid opklinkend
zelfgevoel, als nooit verleden, maar altijd p-
keerd „lezer“ over wetenschappelijke en niet-
wetenschappelijke onderwerpen, als zeldzaam
handig debater en daarom zoo geducht propa-
gandist voor anti-revolutionaire politiek en anti-
prostitutiebeweging, voor christelijk onderwijs en
anti-socialisme, op wat niet al terreinen des
levens, ook buiten het kerkelijke, zich be-
wegend, — een beeld heeft gevormd, voor
dien heeft dit beeld geen cakelen trek gemeen
met het onder ons gangbare van den ascet.
Voor sommigen mijner lezers, die minder
op de hoogte met de geschiedenis der gods-
diensten en van Schopenhauers „ontkenning
van den levenswil“ heel niet wetend, den ascet
voor 'n specifiek roomsch verschijning houden,
sal dit eer het tegendeel van een bezwaar zijn
en met Dr. Wiss als asceticus kennis te
maken.
Voor anderen echter zou dit wel een be-
zwaar kunnen zijn.
Wees als Dr. Wiss een predikant van on-
verachte rechtszinnigheid en onbesproken levens-
wandel, maar wees daarbij ook nog al dat
andere wat hij is, jeugdijg inclusief; — er zullen
nog altoos menschen zijn die tegen een boek
van u over zoo innig en teer onderwerp, als
het Avondmaalvieren, met eenigen schroom
optien.
Ik zou het betreuen, wanneer dit iemand
op grond van zulk een overgifting, met het
boek van Dr. Wiss overkwam.
Op het gebied der ascetiek, inzonderheid over
de praktijk van het H. Avondmaal, een haren
onderdelen, bestaat zooda als reeds opmerkte
een vrij omvangrijke literatuur; en dat men
ook zonder iets van een ascet te hebben,
toch een uitzonderend asceticus kan wezen, is
duidelijk voor ieder, die wel eens met aan-
dacht het portret heeft bezien van onzen
Johannes Hoornbeek, den in 1666 te Leiden ge-
storven hoogleraar in de H. Godgeleerdheid.
Zoo niets van een ascet.
Welnu, ook Dr. Wiss, die zoo niets van een
ascet heeft, toont zich in dit zijn boek toch
een goed asceticus.
„De bedoeling van dit geschrift is“, zoo leen
ik in zijn voorbericht, „om niet zozeer over
de leer, als wel over het gebruik des Avondmaals
enige wenken te bestee te geven“.
Metterdaad geeft hij hier op dit stuk behar-
tigwaardige wenken.
Het boek bevat tien hoofdstukken, waarvan
het eerste: *Op de peijlmarische, een soort in-
leiding vormt.*
Dit hoofdstuk acht ik het minst gelukkige
van de tien.
Gelijk er een grens is tusschen poëzie en
schilderkunst, zoo ook tusschen wat men zeggen
en schrijven kan.
Nu schrijft de heer Wiss in dit inleidend
hoofdstuk over de „beoogdigheden“ van 'n
pelgrim en bepaalt die tot: „een staf, spij-
en drank in buidel en flesch, een reisgids, en het
peijlsmid“. Tien tegen een, dat wanneer ik
hem dit nu zoo had hooren zeggen, ik vrees
zoo hebben gemerkt; maar nu het daar zoo
zwaar op wit voor mij staat beginnen tegen
deze vier dingen als „beoogdigheden van een
pelgrim“ toeh bedenkingen bij mij op te komen.
Ergoer wordt het nog als hij schrijft: „In den
Heidelbergschen Catechismus kunnen we een
ongezochte voorstelling en uiteenzetting er van
vinden“.
Alsoo een „ongezochte voorstelling“ — wat
teels een voor mij sonderlinge verbinding van
twee begrippen is — en een „uiteenzetting“
van den staf, van de spij- en den drank in
buidel en flesch, van den reisgids en van het
bied, — wat mij op nog sonderlijnger gedachten
brengt.
Zoo iets acht ik, vooral bij een boek als dit,
bepaald een ongeluk.
Het bederft uw stemming.
Dan, ik laat die „ongezochte voorstelling“, waar
ik toch geen kans op zie een touw aan vast
te knopen, nu maar rusten en, om des schrijvers
bedoeling te ondervangen, wil ik in de „uiteen-
zetting“ van „de vier beoogdigheden“ in den
Heidelbergschen Catechismus maar een stoute
wysprouwer zien.
Doch nu komt het ergste.
Dit kostelijk leerboek spreekt van het Voor-
werp des geloofs, de belofte van Gods, dat
is, schrijft Dr. Wiss, de staf. Het spreekt van de
Sacramenten, dat is, schrijft hij, gelijk aan *voedel
en laken in den buidel*. Het bevat een uiteen-
zetting van de Wet, dat is de *reisgids*. Het
geeft eindelijk een ontrooving van het GEBED,
dat is het *peijlsmid*.
Nog eens, zulke dingen laten zich nog wel
zeggen, maar als zij de onvoorzichtigheid bega-
at u ook te schrijven loopt gij gevaar door uw
niet al te vluchtigen lezer betrapte te worden op
een vernut, dat ik hier, uit reverentie voor
Dr. Wiss, niet pader kwalificeeren wil.
Ik geef den schrijver dan ook in overweging,
om bij een volgenden druk van zijn werk heel
gezen passus over „de vier beoogdigheden
van een pelgrim“ weg te laten.
Tuch late men zich door dit min ge-
lukkige eerste hoofdstuk van de verdere lezing
niet afschrikken.
In de negen volgende wordt metterdaad veel
goeds gehoord.
De *Reisgids en Heerlijke Dicht*, het tweede
hoofdstuk, zet in mystieke toon de betekenis
van het Avondmaal als sacrament der voeding
uiteen. Alleen trof mij hier de ietwat vreemde-
dige en daarbij uit den toon vallende rede-
nening: „In den staat der rechtheid at de

menschen vruchten; vruchten zijn de edelste
voedingsmiddelen; vandaar doen ze nu nog dienst
als dessert“. Een volgend hoofdstuk, dat van
de voorbereiding handelt, is evenals dat over
de zelfbeoefening praktisch geschreven, rijk aan
bestierende gedachten. In het vijfde: *Zonder
bruilofstuk* geeft onze asceticus een ernstig
woord van waarschuwing voor de onkeere-
de Avondmaalsgangers. Dan volgt weer een
hoofdstuk van groote innigheid over het Avond-
maal houden en een van goede verklaring
over het „onwaardig“ en „onwaardig“. Een
achtste hoofdstuk tracht u te doen verstaan wat
er geschiedt, als men met een geloovig hart het
lichaam van Christus eet en zijn bloed drinkt,
iets waarbij de schrijver op de Calvinistische
tegenover de Roomsche en Lutherse leer
meest te moeten ingaan. Het negende hoof-
stuk geeft echt praktische wenken voor den
dag zelf, waarop wij ten Avondmaal gaan en het
laatste voor uw dankzegging en nabetrachting.
Ik zou aanmerking kunnen maken op den
stijl.
„Verrijvooeding“ en „trouwenomcienissen“,
tot God „uitvluchten“, „aparte voorbereiding“,
„sich in een gestalte wringen“, „neo-modernen“
— willen mij voorkomen deels min fraai, deels
min juiste uitdrukkingen te zijn.
Maar, dit boek van Dr. Wiss bezit, uit een
oogpunt van ascetiek, zooveel goede eigen-
schappen, dat ik deze stijlloosheid gaarne
overzie.
Metterdaad heeft de schrijver onze ascetische
literatuur niet alleen vermeerderd, maar ook
verrijkt en heeft hij, de man van de activiteit,
van het werksame leven, er zich door doen
kennen als een, die levens zin voor en
kennis heeft aan het innige en het contem-
platieve; die daarom ook asceticus kan zijn.
Uit de Pers.
Dr. Littroy zet in het *Zeemisch Kerkblad*
zijn bespreking voort van de soogenaamde leer-
schijntelen ter toelichting van de besluiten der
Utrechtsche Synode.
Wat hij over de „veronderstelde wederge-
boorte“ zegt, is zoo klaar en duidelijk, dat het
voor geen tegenspraak vatbaar is.
Dat de Gereformeerden de aanwezigheid der
wedergeboorte veronderstellen zijn we begonnen
aan te wijzen in ons laatste artikel. Aan het slo-
te van vestigen wij er de aandacht op, dat onze
Catechismus niet slechts een uitzondering maar ook
een innigende afzondering tot het heilge aanneem
en belijft, wij toonden dit aan uit hetgeen gezegd
wordt in Zondag 26. Thans voegen wij er aan toe:
„Zondag 27 zegt dat Hij, de Heere, ons door
't Sacrament des Doops, wil verzoeken, dat wij
zoo waarachtiglijk van onse zonde geestelijk ge-
waschen zijn, als wij nitwendig met het water
gewassen worden“. Zegt nu iemand, — het
woord „wil“, wordt ook gebezigd in deze Zondag-
afdeelingen, dan stem ik dat toe, maar merke ten
eerste op dat het niet geschiedt om ons slechts de
uitwendige afzondering te leeren en ten tweede
dat de Catechismus, in de leer des Doops veel
meer spreekt van „zijn“ en „vrij“, alsmede,
dat in het meerdere, in het „gewaschen zijn“,
toch gewisselijk het mindere liet opgesloten. In
art. 34 van onze 37 geloofsartikelen wordt, gelijk
in Zondag 26 en 27, ingeklemd gesproken over het-
geen in den doop betekend en verregeld wordt,
de Kerken zeggen er: „Het Sacrament des Doops
dient ons tot eeuwige gelukkig, dat Hij tot in
aanwilt onse God en Vader zijn wil“. En in
vraag 74 van onzen Catechismus wordt beleden,
dat aan de jonge kinderen niet *williger*, dan
aan de volwassenen toegesegd wordt, hetgeen door
den Doop wordt betekend en verregeld. Gelijed
dientovereenkomstig heeft de Dordtsche Synode van
1618 en '19 gezegd, dat wij aan de zaligheid der
jong gestorven kinderen der geloovigen niet mogen
twijfelen. In het vierde van de vijf artikelen tegen
de Remonstranten hebben ook onze Dordtsche
vaderen gezegd wie wij voor geloovigen, dan
voor wedergeborenen moeten houden. In paragraaf 15
van evengevoemd artikel zeggen zij: „Voorts moet men
van hen, die uiterlijk hun geloof belijden en hun
leven beteren, naar het voorbeeld van de Apostelen
het beste oordeelen en spreken“. Dat dit ook de
Apostelen deden, dus de wedergeborente veronder-
stelden, zoolang het tegendeel niet bleek, zeggen
ook onze Randteekenen onder meer, Rom. 1:16.
Zij zeggen daar: „Dat is, die niet alleen uiterlijk
door het woord, maar ook door de kracht des
Gestes van Christus inwendiglijk tot de gemeen-
schap van Christus zijn geroepen en gekomen.“
Watrom hij hen ook in het volgende vers *groet
heiligen en geliefden Gods noemt*. Zie Rom.
8: 28, 1 Cor. 1:2. Want hoewel ook in deze
gemeente, gelijk als in andere, huichelaars konden
zijn, zoo noemt hij die nochtans *tijds* 1) in het
begin zijner Brieven, naar den elsch der liefde,
naar het beste deel onder hen. Ook Calvijn zegt
in zijne Institutie, alsmede in zijne exegetische
werken van Paulus brieven, dat zoolang het tege-
deel niet blijkt, „naar het oordeel der liefde de
geloovigen en hun zaad voor wedergeborenen moe-
ten gehouden worden“.
Hooft ook Brakel waar hij schrijft:
„Al de kinderen der Bondgenooten, hetzij be-
keerd of onbekeerd, hetzij vóór of na het
ontvangen des doops, in bunne jonkheid stervende,
moeten gehouden worden zalig te zijn uit de kracht
van het Verbond Gods, in welke zij geboren zijn
en alioot te zijn kinderen des Verbonds; zijn de
ouders onbekeerd en trouwloos in het Verbond,
dat is voor hun zigen rekening, de zoon zal niet
dragen de misdad des vaders; zoo heeft men se
ook voor ware bondgenooten en kinderen Gods te
houden als ze opwassen, totdat ze metterdaad ver-
toonen, dat ze trouwloos in het Verbond zijn, en
aan de belofte geen deel hebben“.
„Het komt“, zegt Brakel op dezelfde bladzijde,
„uit onkunde en misvatting van de zaak, als som-
migen het formulier veranderen en zeggen in
Christus geheligt zijn (wil zeggen) in Christus
geheligt moeten worden“.
Dus als men zijn in moeten verandert, en door
dat te doen de belofte des verbonds rationalistisch
veruitwendigt.
Zooda ik een en andermaal in mijn vorig arti-
kel heb gezegd, doen wij, Gereformeerden, het
als de Vaders. Wij immers doopen en houden
avondmaal na voorlesing van het formulier. Aan
de hand van het formulier des Doops nu spreken
wij, gelijk Paulus in zijn brief aan de Romeinen,
de ouders, die doopen laten, aan, als *Geliefden
den Heere Christus*. Voor de beoiening des heil-
igen avondmaals spreken wij zoo ook de belij-
gende gemeente, die genoodigd wordt, aan. Zie
het formulier. En die, als volwassenen gedoopt
worden, moeten belijden dat te zijn. Het leidt in
de derde vraag, die hun, naar 't formulier, gedaan
wordt: „Geloofst gij, dat gij een lid van Jezus
Christus en van zijn Kerk, door de kracht des
Heiligen Geestes, zijt geworden?“.
Hetgeen de Utrechtsche Synode dus in 1905 in
hare verklaring uitsprak, is geheel in overeen-
stemming met hetgeen in Calvijn, onse Formulieren
van Doop en Avondmaal, onse Apostelen van
Eenhed en wat meer zegt ook de Formulieren, onder
de leiding des Heiligen Geestes, hebben gesproken
en geleerd. De evengevoemde Synode namelijk
zegt insgelijks: „En wat eindelijk het vierde punt,
de *onderstelde wedergeborte*, aangaat, verklaart
nue Synode, dat volgens de Belijdenis onzer Ker-
ken het zaad des Verbonds krachtens de belofte
Gods te houden is voor wedergeborenen en in
Christus geheligt, totdat hij het opwassen uit

hunnen wandel of leer het tegendeel blijke“. Met
algemeene stemmen werd dit uitgesproken en als
leer der Hellighe Schrift en der Geref. Kerken
aangenomen.
Het behaagde den Heere sinds Abrahams tijd
de belofte van het genadeverbond, het „ik ben
uw God en de God uws zaads“, ter versterking
van het geloof, te laten betekenen en verzeelen
in Zijnen Naam, en het Sacrament, later de
Sacramenten, tot dat einde gegeven, en door
menschenkinderen te laten toedienen aan de geloov-
igen en aan hun zaad. Dit laatste nu deed en
gebood Hij, zonder hun te openbaren wie tot
eerwige zaligheid uitverkoren, wie de wederge-
boorte en mitsdien het oprechte, zaligmakende
geloof deelachtig zijn en wie tot het *geestelijke*
zaad van den Vader aller geloovigen behooren.
Hij gebood Zijnen knechten die alles omvattende
belofte in Zijnen Naam te verzeelen zonder hun
het evengevoemde te openbaren en zonder hen
hartenkenners te maken. Zij moeten het van
ganser harte gelooven in den naam des Heeren
eischen, zooda dat Filippus van den Kemerling
eischte, maar of zij, die de toediening van het
Sacrament vraagden, en beloven wel ganser
harte te gelooven, dat geloof waarlijk hadden,
heeft de Heere hun niet gegeven, met alle reke-
heid te kunnen beoordeelen: op „bekeenden en
leven“ moesten zij, ook naar de Catechismus, in
Zondag 30 onse leer, afgaan. Eerst dan als zij zich
als *ongelovigen en goddeloozen aantelden*, mo-
gen en moesten zij een iegelijk het recht er op
ontzeggen. Als weder de Novatianen, later de
Labadisten en nu nog vele vrome subjectivisten
zouden willen, namelijk zich als hartenkenners aan
te stellen, zie, dat kan en mag niet. Dat is de
door God aan menschen gestelde grens van weten-
schap te overschrijden, zich te verhoovardigen
en vooruit te loopen op het Godlelijk werk der
beoordeeling van en der scheiding naar het hart,
in den grooten dag der dagen. Zelfs de groote
hartenkenners, Jezus Christus, heeft dat niet gedaan.
Hij, Wiens voetstappen wij in dezen moeten druk-
ken, gaf ons het voorbeeld dat wij, ambtsdragers
en discipelen van Hem, moeten volgen. Hij im-
mers handelde niet naar de kennis die Hij van
'menschen harte had, maar naar „bekeenden en
leven“. Judas toch die Hem beled en volgde, met
en voor Hem leefde, liet Hij den eersten sleutel
van Zijn Koninkrijk bedienen door hem mee uit
te zenden, om Zijn woord te verkondigen en Hij
diende ook hem het Sacrament, het pascha, zoo-
als velen gelooven, ook het avondmaal. Ior. Doch
hoe dit laatste ook zij, zij zijn in wezen één, ze
betekenen en verzeelen beide het verbond en
Zijne belofte.
Eerst op het einde van Zijn en van Judas leven
achte Hij het noodig, zich zelve als de Harten-
kenners te openbaren, ten behoeve van Zijne ware
discipelen en om, ond-r meer, hun een voorbeeld te
geven van de scheiding, die in den oordeelstag
zal plaats hebben. Maar in deze openbaring van
Zichzelven is Hij ons niet ten voorbeeld; want wij
kunnen nimmer wat Hij hier deed. Zelfs zijn
volgelingen konden blijkbaar Judas niet beoorde-
len. Hem, als huichelaar ontmaskeren, konden en
deden zij niet. Zoolang het tegendeel niet was
gebleken, door de Goddelijke openbaring en door
zijn heengaan en verraad, bleiden zij hem voor
een oprecht belijder en volgeling. Zie, dat moeten
ook wij doen.
Officiële Berichten.
Heden was het voor de gemeente een
blijde dag.
Na juist een half jaar herderloos te zijn
gewest, werd G. G. Elshove, van Breukelen
tot ons overgekomen, tot zijn dienstwerk in
geleid door onzen leeraar, Dr. J. Beukelaar
van Utrecht, naar aanleiding van Openb. 1: 16.
Des avonds verbond Dr. Elshove zich aan
de gemeente naar aanleiding van Eze 1: 23b
en 33.
De Heere vervulde genadig de wenschen en
gebeden, welke dezen dag voor leeraar en
gemeente zijn uitgesproken.
Namens den Kerkeraad,
C. Bol, Scriba.
Bodegraven, 3 Maart 1907.
Militairen. — Amersfoort.
Nu onze jongelingen wederom in dienst gaan
om hunne militieplichten te vervullen, verzoekt
onzergetekende dringend aan Ouders en Ker-
keraden, zoo spoedig mogelijk de namen en
adressen te mogen ontvangen van diegenen, die
te Amersfoort in garnizoen komen.
Bij spoedige toezending is kennismaking
zoo veel gemakkelijker en in den regel niet
sonder het gewenschte gevolg.
H. TERPINK,
V. D. M. Geref. kerk, Amersfoort B.
De Kerkeraad der Geref. kerk te Helder ver-
zoekt Ouders en Kerkeraden, om zoo spoedig
mogelijk de attestaten der jongelingen die
alhier in garnizoen komen, toe te zenden.
Namens den kerkeraad,
C. STADIG
Helder, 5 Maart.
Buitenland.
Duitsland. Een convent van Luth-
erische vrije kerken.
Den ouden Februari l. werd te Berlijn voor
de eerste maal een convent van afgevaardigden
van Lutherse vrije kerken gehouden. Een
stemming nam men het volgende statuut aan:
„Besluiten van het convent van afgevaardig-
den, van de van den staat onafhankelijke Lu-
therse kerken van Duitsland:
§ 1. Genoemde kerken komen in een convent
van gedelegeerden samen, op welke gewichtige
kerkelijke vraagstukken besproken worden, en
men over de grondlijnen van gelijkmatige ker-
kelijke handelen, vooral naar buiten, tot overeen-
stemming komen zal.
§ 2. De deelname aan dit convent kan ook
aan andere Lutherse vrije kerken vergund
worden, wanneer dit door een der kerken
voorgesteld wordt, en niet een der kerken zich
daartegen verkiart.
§ 3. Op het convent worden de kerken, die
er aan deelnemen, door afgevaardigden vertegen-
woordigd. Het getal afgevaardigden blijft vrij.
Bij stemming wordt bepaald, dat elke kerk één
stem, doch de Evangelisch Lutherse kerk van
Pruisen twee stemmen zal uitbrengen.
§ 4. Het convent komt in den regel eenmaal
jaarlijk samen, op voordracht van een der kerken
kan een buitengewone vergadering saamgeroepen
worden.
§ 5. Het convent is niet gerechtigd zich te
mengen in de kerkregering van de kerken, die
zich daarbij hebben gevoegd; ook hebben zijn
besluiten, voor zover zij op een kerkelijk han-
delen naar buiten of naar binnen betrekking
hebben, voor de kerken geen bindende kracht,
voordat zij de toestemming der kerken, voor
wie zij gelden, gekregen hebben. De kerken
mogen in haar handelen door het convent van
gedelegeerden niet beperkt worden; evenwel
beloven zij gewichtige besluiten van hare ker-
keraden en synoden mede te deelen.“

Dit stuk is ondertekend namens de Evange-
lisch Lutherse kerk in Pruisen, de Hanno-
verische Evangelisch Lutherse vrije kerk; de
zelfstandige Evangelisch Lutherse kerk in de
Hessische landen; de Evangelisch Lutherse
Hermannsburg-Hamburger vrije kerk. De vrije
Lutherse kerk van Baden was wel uitgenoodigd
om aan de constituerende vergadering deel te
nemen, doch had geen afgevaardigden gezonden.
De behoefte aan aaneensluiting doet zich in
deze dagen op elk terrein gevoelen. De kerken
mogen daarin niet achterblijven. Dat het kerk-
verband, dat de vrije Lutherse kerken van
Duitsland zochten, niet in overeenstemming
is met het ideaal dat ons Gereformeerde daar-
van voor oogen staat, kan ons niet verwonderen.
Van den heer Dr. A. De Vlieger ontvangen
we het volgende schrijven.
Geachte Redactie!
In uw beoordeeling van Dr. Van Veen's
Mannen des geloofs komt deze zinnaade voor:
„Dat het sterken van dit besef (n.l. van de
katholiceit der kerk) onder ons allerminst een
overbodig werk is, bleek mij, toen ik, nog niet
lang geleden, aan een dame, die langen tijd in
het buitenland had verkeerd, in allen ernst de
vraag hoorde doen, of er in die vreemde landen
ook nog kinderen Gods waren... en deze
vrager behoorde nu niet tot de categorie der
„eenvoudige gemeentelieden“.
U waagt het niet te verklaren hoe de vrager
tot zijn vraag kwam. Veroorloof mij te gissen,
dat hij een getrouw lezer was van de kolom
Buitenland in de *Heraut*.
Van kindsbeen af, en in drie werelddeelen,
heb ik de *Heraut* getrouw gelezen. Uit geen
ander blad gewerd mij ooit meer stichting of
leering. En ook het besef van de gemeenschap
der heiligen, van de katholiceit der kerk komt
in de kolommen der *Heraut* tot zijn recht. Een
paar weken geleden nog sprak Dr. Kuypers in
zijn magische stukken *Pro Rege* waardeerd
over Engeland. Doch in de kolom *Buitenland*
waait altijd een geheel andere geest. Daar wordt,
bijnz nithoudend, jacht gemaakt op wat in buur
man's tuin krom groeit. In harmonie met de
andere kolommen van uw blad, zou men van
Dr. Winckel mogen verwachten een bloemlesing
van feiten en gedachten, die den lezer in ge-
meenschap brengen konden met de kinderen
Gods buiten Nederland. Als in Engeland of
Amerika een godsdienstig blad een kolom
Buitenland had, zou't daarin bijv. nu en dan
een hartelijk, liefderijk woordje over de Gere-
formeerde kerken in Nederland, over de Vrije
Universiteit of over de Geref. philanthropie ver-
wachten. Het zou uw liefdevol, naar de gemeen-
schap der heiligen smachtend, broederhart zeer
doen, als over Nederland nooit iets werd aan-
gehaald dan *Het Volk*, of een modern blaadje,
of een boek van ongelooftige zijde. U zou geen
pulleblaadjes, maar een blad als de *Heraut*
wenschen genoemd te zien.
Is het in het belang van den lezer dat uw
kolom *Buitenland* week aan week het onkruid
dat op vreemde erve groeit, bijeen vergaderd?
Zou het niet interessanter zijn, als de Redactie
daarin eens bijeen bracht welke bloemen ook
elders Gode ter ere groeien? Wij hebben veel
gehoord van Dr. Winckel over Rev. R. J.
Campbell en zijn „nieuwe leer“; zou hij ons
ook eens iets willen vertellen van iemand die
bijnz dezelfde naam draagt: Rev. G. Camp-
bell Morgan? Wij krijgen veel over dronken-
schap onder de Londensche vrouwen, krijgen
wij ook eens iets over de zuichtere, en haar
arbeid op allerlei praktisch terrein van het
Koninkrijk des Heeren?
Van harte hoop ik dat de Synode in Mei
e.k. een afgevaardigde naar onze Synode in
Londen zendt. Ik sal hem gaarne eens rond-
leiden, en hij zal kinderen Gods ontmoeten.
Hoogaachtend,
Uw dw.
A. DE VIEGER.
Antwoord:
Bij een der middagen die tijdens de Synode
der Gereformeerde kerken te Groningen ge-
houden werden, hadden wij het genoegen te
zitten naast een der afgevaardigden der Pres-
byterian Church of England. Ik nam de vrij-
moedigheid om te vragen, hoe men in die kerk
toch dacht over de werken van Dr. Watson,
die onder den pseudoniem van Jan MacLaren
ook bij het Nederlandsche publiek was bekend
geworden, vooral door zijn veelgeprezen werk
„Harten van goud“. Het bleek mij, met mijn
vraag aan het juiste adres te zijn, want de
geachte afgevaardigde arbeidde, gelijk zijn wel-
eerwaarde mij mededeelde, met Dr. Watson in
dezelfde stad samen. Ik had de overtuiging
gekregen, dat Dr. Watson, hoeveel bekoring
er ook van zijn schetsen uit het leven der
Schotsche Hooglanden uitging, tot wat men
hier te lande „moderne predikanten“ noemt,
behoorde. De afgevaardigde der Presbyterian-
sche kerk was echter niet van dit gevoelen.
Hij zag in zijn ambtgenoot een arbeider in
het Koninkrijk Gods, die van de religie de
menschelijke zijde liet zien en minder handelde
over den theologischen factor; hij hield hem
voor een recht dienaar van Christus, met wien
er in hartelijke harmonie saamwerkte. Het was
echter gebleken uit de verdere werken die Dr.
Watson in het licht zond, dat dezen predikant
in geene deele onrecht wordt aangedaan, wan-
neer men hem rekent onder de modernen.
Hierdoor werden wij opnieuw bevestigd in
onze meening, dat vele in Engeland geen oog
hebben voor den afval van den levenden God,
die zich helaas in de kerken openbaart.
Daartegen is, wij erkennen het, ons zwak
woord uitgegaan. Niet tegen hetgeen in den
tuin van onse buurlanden krom groeide, was
ons zwak woord gericht, maar wel tegen het-
geen er als *onkruid* groeide op den akker des
Heeren.
Wij ontkennen daarbij ten sterkste, dat het
ons aan waardeering ontbrak van hetgeen er in
Engeland en elders gedaan werd tot opbouw
van het Godelijk. Den Revival in Wales heb-
ben wij met belangstelling gevolgd, ook de
evangelisatie in Londen van Dr. Torrey en Alexan-
der, evenals wij met bewondering vervuld waren
voor den arbeid van Dr. Paton, dien wij als
een held des geloofs onzen lezers hebben voor-
gesteld. Niet minder sympathie betoonden wij
voor den arbeid van C. H. Sprague, al waren
wij van gevoelen dat deze magtige prediker
op een belangrijk punt afweek van de Gerefor-
meerde belijdenis. Wij waardeerden hem en
hadden hem lief, omdat hij met klimmende be-
slistheid leerde, dat er ten slotte slechts de
tegenstelling zou overblijven; Calvinisme of God-
loochening.
„Wij krijgen veel over dronkenschap onder
de Londensche vrouwen“, schrijft Dr. de Vlieger.
Dit „veel“ heeft bestaan in eenige regels in het
„Gemengd Nieuw“! Het verschijnsel, dat in
Engeland vele vrouwen ook uit den voornamen
stand zich overgeven aan dronkenschap, wordt

daarentegen in Engeland in de Christelijke pers
druk besproken. Enigen tijd geleden vonden
we in een Christelijk orgaan in Engeland een
geheele serie artikelen over „Women and drink“.
Dezer dagen kwam nog in „The Christian“ een
stuk voor over „The Modern Moloch“, waarbij
wij geleid worden in Londensche drank-
huizen, waar moeders met hare „babies“ bin-
nentreden, en de kleinen genooddaakt worden
om de atmosfeer, bezwangerd met damp van
sterken drank, bier en tabak in te ademen.
Ergoer nog, de kleinen worden op den grond
van de herberg geplaatst, en moeten dan
maar kruipen in zaagel, dat doortrokken is met
speeksel en bier. Om de kleintjes zoet te hou-
den wordt een pijpensteel uit den mond van
een man genomen en, gedoopt in sterken drank,
tusschen de kinderlijke lippen geduwd. Ten
slotte vraagt de redactie van „The Christian“
of de regering het dan te druk heeft om een
„Bill“ voor te stellen, waarbij het absoluut
verboden wordt dat jonge kinderen in herber-
gen toegelaten worden. Het kwaad blijkt dus
zoo diep ingeworteld, dat men in Christelijke
kringen meent dat ingrijpen van regeringswege
een gebiedende eisch is. Mochten wij er dan
niet een enkel woord van zeggen, te meer daar
wij er bijvoegden, dat deze toestand allus was
nietgeenstaande al den ijverigen arbeid van
geheel-onthouders-gemeenschappen? Daardoor
kon dus de lezer niet den indruk krijgen, dat
het kwaad in Engeland maar voortwoerde,
zonder dat het bestreden werd.
Voorts zegt Dr. de Vlieger: „Wij hebben
veel gehoord van Rev. R. J. Campbell en zijn
nieuwe leer“, zou hij ons ook eens iets willen
vertellen van iemand die bijna dezelfde
naam draagt: Rev. J. Campbell Morgan?
Wij antwoorden: zeer gaarne; gelijk wij
verhaalden van den Revival in Wales, de
evangelisatie van Dr. Torrey en Alexander,
den arbeid van het Britsch en Buitenlandsch
Bijbelgenootschap, den arbeid van Dr. Bernardo,
gelijk wij spraken van het feit dat in Londen
nog de helft der bevolking ter kerk gaat, terwijl
in Amsterdam slechts een tiende deel der
menschen dit doet; gelijk wij mededeelden dat
vele, die nog aan de autoriteit der Schrift
vasthouden, zich hebben opge maakt om de z.g.
nieuwe Theologie krachtig te bestrijden. Doch
wij betreuen het, dat de kerken in Engeland
den strijd tegen den afval, die zich in haar
boezem openbaart, niet aanbinden. Dit schijnt
men helaas ook niet te mogen verwachten. In
een lezing die Dr. Campbell Morgan in
Westminster Chapel ongevveer een maand
geleden hield over „Christ and the Scriptures“,
waarin deze begaafde prediker beled dat hij
den Bijbel geloofde als het onfeilbare woord
van God, sprak hij: „Het zou mij verwonderen
als de ure niet was aangebroken voor een
nieuw verbond, dat te sluiten is door hen die
gelooven dat het Woord van God gezegd heeft“.
Al verbljden wij ons ook daarin, dat er ge-
sproken wordt gelijk Dr. C. M. en Dr. Pierson
en anderen deden, toch missen wij bij hen
noodde te roepstem tot de kerk des Heeren,
om het pand haar toebetrouwd te bewaren.
Het is alsof men in Engeland er niet zooveel
voor voelt als in Nederland, dat het Zion Gods
in de eerste plaats geroepen is „een plaas en
vastigheid der waarheid te zijn“ (1 Tim. 3: 15).
Wij schreven een en andermaal over de
„nieuwe Theologie“ (meer nog niet) van Rev.
Campbell. Door hetgeen wij uit Engeland in
handen kregen ontvingen wij den indruk, dat
de toestand in Engeland als zeer ernstig wordt
aangesien, zoodat zij die het goede voor het
Engelsche volk zoeken, zeer bezorgd zijn.
Daaraan hebben ook wij uiting gegeven.
Echter, er zijn in Engeland en elders nog
vele goede dingen. Wij waardeerden het, dat
bijv. in Duitsland „Gemeenschappen“ gesticht
worden, omdat het volk in menige kerktoonen
krijgt voor brood. Uitvoerig spraken wij daar-
over telkens, doch konden ook omtrent
Duitsland niet verheelen, dat het ons leed deed
dat velen daar niet inzien, dat men door
„Gemeenschappen“ of geseelschappen niet ver-
krijgen kan, wat alleen kan worden verkregen
als de kerk van Christus zich in de rechte
wegen des Heeren gaat bewegen.
Hier te lande heeft Dr. A. Kuypers zich
stroomen van haat op den hals gehaald, omdat
Z. H. G. niet alleen de dwalingen der ethischen
en van de mannen der hedendaagse christ-
critiek heeft aangehouden, maar ook omdat hij
aangezuurd heeft op reformatie der kerk
en men het onder zijn leiding tot een begin-
sel daarvan zag komen. Wij hebben daar-
door het ideaal gekoesterd, dat gelijk Nederland
in de 17de eeuw tot een zegen geweest is van de
volken in Europa door zijne politieke betrekken-
en, het in deze dagen tot een zegen kon zijn doordat
de Gereformeerde Kerken tot een beginnel van
reformatie mochten komen en daardoor van ons
land een licht mocht uitgaan voor de kerken
in de oude en nieuwe wereld. Daarom was
het er ons steeds om te doen, te laten zien
wat ontbrak, al konden wij ons verheugen in
hetgeen op algemeen Christelijk gebied plaats
had.
Tot de zinsnede waarin gezegd wordt, datals
over Nederland nooit iets werd aangehaald dan
Het Volk, of een modern blaadje, of een boek
van ongelooftige zijde, enz., wenschen wij het
zwijgen te doen.
Wel wenschen wij Dr. de Vlieger toe te
zeggen: „zie toe“. Als de man, dien hij hoog-
acht, Dr. Campbell Morgan, den tijd gekomen
acht dat men een nieuw verbond zal aangaan
met hen die op den bodem der H. Schriftuur
staan, dan is het duidelijk dat hij op dit ogen-
blik niet met derulken vereenigd is. Dit heeft
in menigerlei opzicht veel te zeggen tot hen, die
als dienaren des Woords voorgangers der ge-
meente zijn.
WISCKEL.
Voor Kinderen.
AAN VRAGERS.
In het boek Genesis leest men van de Philis-
tijnen en later nog meer, als zij strijden tegen
Israël in de tijden der Richteren en van Koning
Saul; ook tegen David. Later echter hoort
men niet meer van hen. Is dit volk ook weg-
gevoerd, evenals de Israëlieten?
W.
De Philistijnen waren uit het geslacht van
Chan en hebben zich reeds vroeg in Kanaän
nedergezet, waar zij het kustland bewoonden
in het Zuidwesten van Palestina, en later een
bond vormden van vijf groote steden, elk met
een opperhoofd. Zij hadden landbouw en nijver-
heid, maar waren ook geduchte krijgslieden.
Met Abraham leefden zij in vrede, doch toen
Israël 5 eeuwen later uit Egypte trok, moest
het op Gods bevel, om niet gehinderd te wor-
den, het land der krijgshafte Philistijnen
mijden.
Toen Israël in Kanaän was gevestigd, ver-